

Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Organ Nakli Ve Bağışı Konusundaki Düşünceleri

Health Sciences Faculty Students' Attitudes Towards Organ Transplantation and Donation

Zehra AYDIN¹ , Deniz Seher ÖZTEKİN²

¹Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çorum, Türkiye

²İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağışı konusundaki düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildi.

Yöntem: Bu çalışma, tanımlayıcı nitelikte bir araştırma olup, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirildi. Çalışma örneklemini 419 öğrenci oluşturdu. Öğrenciler "Kişisel Özellikler Bilgi Formu" ve "Öğrencilerin Organ Nakli ve Bağışına Yönelik Algıları Formu" kullanılarak değerlendirildi.

Bulgular: Öğrencilerin %50,1'inin 21-23 yaş arasında, %69,5'inin kadın olduğu belirlenmiş olup, %95,2'sinin organ bağışında bulunduğu, %71,1'inin organ bağışı yapmayı düşündüğü saptandı. Öğrencilerin organ nakli ve bağışına yönelik algılarının, 1. ve 4. sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı ($p=0,010$). Okullara göre ölçek puanları arasında fark bulunamadı ($p=0,667$).

Sonuç: Araştırma sonuçları organ nakli ve bağışı konusunda 1. ve 4. sınıflar arasında anlamlı fark olduğunu gösterse de, öğrencilerin bu konuda daha kapsamlı eğitimlerle desteklenmeleri gerektiği görülmektedir. Bu bağlamda özellikle hemşirelerin eğitim programları düzenlemesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Organ bağışı, organ nakli, öğrenci

ABSTRACT

Objective: This research was conducted to determine the attitudes of the nursing students of the Faculty of Health Sciences towards organ transplantation and donation.

Method: This descriptive study was carried out with the nursing students of Faculty of Health Sciences. The study sample consisted of 419 students. "Personal Information Form" and "Students' Attitudes Towards Organ Transplantation and Donation Form" were used to evaluate the students.

Results: It was determined that 50.1% of the students were between 21-23 years of age and 69.5% of them were women. It was determined that 95.2% of the students had made organ donation and 71.1% of them thought of making organ donation. The students' attitudes about organ transplantation and donation were found to be statistically significant between the 1st and 4th grade students ($p=0.010$). There was no significant difference in scale scores of the schools ($p=0.667$).

Conclusion: The results of the research showed that there is a significant difference between 1st and 4th grade students about organ transplantation and donation, but it still shows that students should be supported with more comprehensive trainings. In this context, it is recommended that training programs of nurses should be restructured.

Keywords: Organ donation, organ transplant, student

GİRİŞ

Organ nakli, tamamen ya da kısmen görevini yapmayan organın çıkarılıp yerine aynı görevi yapacak

organın yerleştirilmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır⁽¹⁻³⁾. Organ bağışı ise, sağlıklı bireyin kendi iradesi ile doku ve/veya organlarını gereksinimi olan hasta bireylerin tedavisi için kullanılmasına izin vermesidir

Yazışma adresi: Deniz Seher Öztekin, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çorum - Türkiye
e-posta: zehra86_sevgi@hotmail.com
doi: 10.5222/jaren.2019.38039

ORCID numaraları
Z.A. 0000-0001-5565-1191, D.S.Ö. 0000-0001-5215-7913

Alındığı tarih: 20.11.2018
Kabul tarihi: 13.02.2019

^(1,3,4). Mitolojik öykülerde yer almasıyla dikkat çeken organ nakli eski tarihlerden beri var olmasına karşın, teknoloji ve tıptaki gelişmelere rağmen tüm dünyada, özellikle de Türkiye’de önemli sağlık sorunları arasında yer almaktadır ^(1,3,5).

Ülkemizde organ nakli konusundaki uygulamalar, 1979 yılında çıkarılan “Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli”ne ilişkin 2238 sayılı yasaya göre yapılmaktadır. Yasanın 5. Maddesi’nde, “On sekiz yaşını doldurmamış ve mümeyyiz olmayan kişilerden organ ve doku alınması yasaktır.” ibaresi bulunmaktayken, aynı yasanın 6. Maddesi’nde, “On sekiz yaşını doldurmuş ve mümeyyiz olan bir kişiden organ ve doku alınabilmesi için vericinin en az iki tanık huzurunda açık, bilinçli ve tesirden uzak olarak önceden verilmiş yazılı ve imzalı veya en az tanık önünde sözlü olarak beyan edip imzaladığı tutanağın bir hekim tarafından onaylanmasının zorunludur.” söylemi yer almaktadır. Yasanın 11. Maddesi’nde ise, tıbbi ölüm ile ilgili olarak, “Tıbbi ölümün gerçekleştiğine biri nörolog veya nöroşirürjiyen, diğeri ise anesteziyoloji ve reanimasyon veya yoğun bakım uzmanından oluşan iki hekim tarafından kanıta dayalı tıp kurallarına uygun olarak oy birliği ile karar verilir.” şeklinde belirtilmiştir. 2014 yılı 28886 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 41. Madde’de, “Tıbbi ölümün gerçekleştiğine, biri nörolog veya beyin cerrahı, diğeri ise anesteziyoloji ve reanimasyon veya yoğun bakım uzmanından oluşan iki hekim tarafından kanıta dayalı tıp kurallarına uygun olarak oy birliği ile karar verilir.” hükmü getirilmiştir ^(6,7).

Organ nakli, canlı veya kadavra vericiden alınarak yapılmakta ve hasta bireyler için en iyi ve/veya tek tedavi seçeneği olarak karşımıza çıkmaktadır ^(1,3,4). Canlı vericiden alınan organ nakillerinin en önemli özelliği; organını verecek bireyin hayatını risksokmadan, yasal ve uygun koşullar sağlandıktan sonra nakil işleminin gerçekleştirilmesidir ^(1,3,4,8). Kadavra vericiden alınarak yapılan nakillerde ise, vericinin beyin ölümünün gerçekleşmiş olması, nakledilecek doku/organın sağlıklı, nakil şartlarına uygun ve en önemlisi de yasal izinlerin alınarak nakil işleminin gerçekleştirilmesidir ^(3,8). Doku ve organ nakli gelişmiş ülkelerde daha çok kadavradan yapılırken, ülke-

mizde canlı vericiden alınarak gerçekleştirilmektedir.

İnsan yaşamında çok önemli bir yere sahip olan organ nakli ve bağışı konusu; kişilik, dini inançlar, bilgi, deneyim, demografik özellikler, korku ve alt-rustik değerler vb. birçok faktörden etkilenmektedir. Organ bağışı konusunda ülkemiz, dünyada ki gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığı zaman, temelinde bilinçsizlik ve bilgisizlik olduğu düşünülen birçok sorun ile karşı karşıya kalmaktadır. Bunun bir sonucu olarak ülkemizde hedeflenen yeterli doku ve organ bağışı sayısına ulaşamamaktadır ^(1,4,5,8,9).

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde ^(2,5,8-15), sorunları çözebilmenin en etkin yolunun topluma eğitim verilerek bilinç kazandırılması olduğu düşünülmekte, organ bağışının sürekli gündemde tutulması, toplum eğitimine önem verilmesi organ bağışını artırdığı bildirilmektedir ⁽¹³⁾. Hemşirelerin bakım, tedavi ve eğitim gibi pek çok alanda etkin görev aldığı göz önüne alındığında, özellikle hemşirelik bölümü öğrencilerinin organ bağışına yönelik bilgi ve görüşlerinin bilinmesi, onların bu alanda daha etkin görevler planlaması ve uygulaması açısından önem taşımaktadır. Sunulan bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin eğitim ve öğretim sürecinde organ nakli ve bağışı konusundaki yanlış bilgi ve inanışlarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır ^(2,5,8-10).

YÖNTEM

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma bir üniversiteye bağlı sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde gerçekleştirildi.

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma araştırma yöntemlerinden birisi olan tanımlayıcı niteliktedir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim döneminde sağlık bilimleri fakültesinde eğitim alan 430 hemşirelik öğrencisi (N=430), örneklemini (n=419) ise aynı fakültede eğitim alan, araştırmaya katılmak için gönüllü olan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada tüm araştırma evrenine (430 öğrenci) ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya alınma kriterleri; sağlık bilimleri fakültesinde eğitim almak ve araş-

tırmaya katılmaya gönüllü olmakken, araştırmaya alınmama kriterleri öğrencilerin 18 yaşından küçük olmaları ve araştırmaya katılmayı kabul etmemeleridir. Veri toplama tarihleri arasında öğrenciler ders uygulamasında ya da raporlu/izinli olduklarından (n=419) evrenin %97,4'üne ulaşılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışma "Helsinki Deklarasyonu"na uygun olarak yapılmış olup, araştırmanın uygulanabilmesi ve verilerin toplanabilmesi için Hitit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (20.09.2018 tarih ve 2018-149 numaralı) ve Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığından onay alınmıştır. Katılımcılara elde edilen verilerin kimseye paylaşılmayacağı açıklanarak sözel ve yazılı bilgilendirilmiş gönüllü olurları alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Veriler ilgili üniversitenin sağlık bilimleri fakültesinde hemşirelik öğrencilerden toplanmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı ve süresi açıklandıktan sonra veriler araştırmayı kabul eden öğrencilerden anket yoluyla yüzyüze görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Anketin doldurulması yaklaşık 10-15 dk.'lık bir süre içinde tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veriler "Kişisel Özellikler Bilgi Formu" ve "Öğrencilerin Organ Nakli ve Bağışına Yönelik Algıları Formu"yla elde edildi.

Kişisel Özellikler Bilgi Formu: Konu ile ilgili literatürden yararlanılarak araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel özellikler bilgi formu; yaş, sınıf, cinsiyet, medeni durumu, en uzun süre yaşadığınız yer, ailenizin gelir düzeyi, ne tür bir liseden mezun oldunuz, organ bağışı yaptınız mı, organ bağışı yapmayı düşünüyor musunuz, hangi organların bağışlanacağını düşünüyorsunuz, konusunda bilgi düzeyinizi belirlemeye yönelik toplam 10 soru içermektedir ^(2,10,12,14).

Öğrencilerin Organ Nakli ve Bağışına Yönelik Algıları Formu: Sarıtaştarafından geliştirilmiş olup, veriler SPSS 9.0 paket programa yüklenerek istatistik analizleri yapılmıştır. Buna göre, anket formunda, alpha (α) katsayısını düşüren likert tipi cümleler atılarak 30 maddelik anket elde edilmiş, elde edilen 30 maddelik anketin cronbach alpha 0,75 bulunmuştur

⁽¹⁷⁾. Ölçekten alınan puanın düşük olması, öğrencilerin organ bağışı konusundaki bilgi düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın yalnızca bir üniversiteye bağlı sağlık bilimleri fakültesinde yapılmış olması ve öğrencilerin açıklamaları doğrultusunda verilerin oluşmuş olması araştırmanın sınırlılığdır.

Verilerin İstatistiksel Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırmamızda veri analizleri SPSS (Version 22.0, SPSS Inc., Chicago, IL, USA; lisans, Hitit Üniversitesi) paket programı ile gerçekleştirilmiş olup, verilerin normal dağılım sınaması Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testleri ile değerlendirilmiştir. Ölçek soruları ile elde edilen sürekli değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri veri dağılımına uygun olarak ortanca (en küçük-en büyük) ve ortalama \pm standart sapma olarak sunulmuş, demografik sorulardan elde edilecek kategorik veriler sayı ve yüzde olarak verilmiştir. Öğrencilerin bulunduğu sınıflara göre ölçek toplam puan karşılaştırmaları için ikiden fazla grup karşılaştırılması bulunduğu için veri dağılımına uygun olarak parametrik olmayan Kruskal-Wallis testi kullanılmış ve farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Kruskal-Wallis testi sonrasında post-hoc ikişerli karşılaştırma testleri uygulanmış ve istatistiki anlamlılık düzeyi için $p < 0,05$ olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin %50,1'inin 21-23 yaş arasında olduğu, %69,5'inin kadın, %28,7'sinin 3. sınıfta eğitimine devam ettiği ve %96,2'sinin bekâr olduğu görülmüştür. Araştırmadaki öğrencilerin %54,4'ünün şehirde yaşadığı, %86,6'sının ailesinin orta gelir düzeyinde ve %47,7'sinin Anadolu lisesi mezunu olduğu saptandı (Tablo 1).

Tablo 2'de, araştırmaya katılan öğrencilerin organ bağışı yapma ile ilgili düşüncelerinin dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin %4,8'inin organ bağışında bulunduğu, %71,1'inin organ bağışı yapmayı düşünmediği belirlendi.

Öğrencilerin %65,6'sı kalp, %77,1'i böbrek, %64,0'ü karaciğer, %36,5'i deri, %46,3'ü kornea, %65,9'u

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı (N=419).

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Yaş		
18-20	153	36,5
21-23	210	50,1
23-25	34	8,1
26 ve üzeri	22	5,3
Cinsiyet		
Kadın	291	69,5
Erkek	128	30,5
Sınıf		
1	104	24,8
2	106	25,3
3	120	28,7
4	89	21,2
Medeni Durum		
Evli	16	3,8
Bekar	403	96,2
Yaşadığı Yer		
Köy	66	15,8
Kasaba	37	8,8
Şehir	316	75,4
Aile Gelir Düzeyi		
Düşük	34	8,1
Orta	363	86,6
Yüksek	22	5,3
Mezun Olduğu Lise		
Düz	81	19,3
Meslek	34	8,1
Sağlık	72	17,2
Fen – Anadolu	212	50,6
Özel	20	4,8
TOPLAM	419	100,0

Tablo 2. Öğrencilerin organ bağıışı yapma ile ilgili düşüncelerinin dağılımı (N=419).

Organ Bağıışı ile İlgili Düşünceler	n	%
Organ Bağıışı Yapma Durumu		
Evet	20	4,8
Hayır	399	95,2
Organ Bağıışı Yapmayı Düşünme Durumu		
Evet	298	71,1
Hayır	121	28,9
TOPLAM	419	100,0

Tablo 3. Öğrencilerin bağıışı yapılan organ ile ilgili bilgi düzeylerinin dağılımı (N=419).

	n	%
Kalp	275	65,6
Böbrek	323	77,1
Karaciğer	268	64,0
Deri	153	36,5
Kornea	194	46,3
Kemik İliğı	276	65,9
Akciğer	202	48,2
Kan	275	65,6
Pankreas	180	43,0

Not: Tablo 3’de birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin sınıflarına göre “Organ Nakli Ve Bağıışına Yönelik Algıları Formu” puan ortalamaları.

Sınıf	N	X̄±SD	Ortanca	En küçük-En büyük	p	Post hoc	p
1	104	73,44±10,01	73,50	52,00- 117,00		1-2 1-3 1-4	0,136 1,000 0,013*
2	106	69,55±12,60	70,0000	37,00-107,00		2-3 2-4	0,985 1,000
3	120	71,47±10,37	72,0000	40,00-96,00	0,010*	3-4	0,153
4	89	67,59±12,35	70,0000	30,00-93,00			

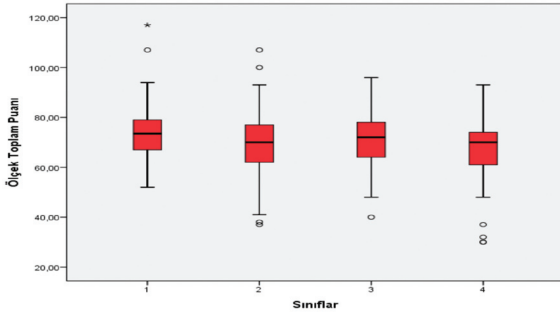
Not: * Kruskal Wallis test; p<0,05

kemik iliğı, %48,2’si akciğer, %65,6’sı kan, %43,0’ü pankreas naklinin yapılabileceğı ile ilgili bilgiye sahip olduğı görüldü (Tablo 3).

Tablo 4’te, araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre “Organ Nakli ve Bağıışına Yönelik Algıları Formu” puan ortalamaları incelendiğinde, öğrencilerin sınıfları ile form puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğı görülmüştür (p=0,010). Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için Kruskal Wallis test sonrası post hoc ikişer karşılaştırma testleri kullanılmış olup, post

hoc test sonuçlarına göre farklılığın 1. ve 4. sınıflar arasında olduğı belirlenmiştir (p=0,013). Diğer sınıflar arasında anlamlı farklılık saptanmamış (p>0,05; Tablo 4) olup, Şekil 1 karşılaştırmalar için kutu grafiğı verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş, cinsiyet, medeni durum, yaşadığı yer, ailenin gelir düzeyi ve mezun olduğı okul ile “Organ Nakli ve Bağıışına Yönelik Algıları Formu”ndan aldıkları puan ortalamaları karşılaştırıldığında aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulundu (p>0,05).

Şekil 1. Öğrencilerin Okullara göre “Organ Nakli ve Bağışına Yönelik Algıları Formu” Puanlarının Karşılaştırılması.

TARTIŞMA

Günümüzde ülkemizde günümüzde organ nakli giderek daha fazla önem kazanan bir konu olmasının yanında bağışlanan organ sayısının yetersizliğinden organ nakli gereksinimi karşılanamamaktadır (1,8,9,18). Özellikle hasta ve/veya hasta yakınları ile sürekli iletişim içerisinde olan hemşirelerin, öncelikle bu konuya kendisinin inandığı ve hâkim olduğunu hissettirerek, farkındalık yaratarak ve doğru iletişim teknikleri kullanarak hedef kitleyi organ bağışı konusunda bilinçlendirmesiyle kilit rol aldığı görülmektedir. Bu nedenle geleceğin hemşireleri olan öğrencilerin konu hakkında bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda sunulan bu çalışma, sağlık bilimleri fakültesinde eğitim alan hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağışı algılarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizde toplumun önemli bir kesimi olan üniversite öğrencilerinin organ nakli ve bağışı konusunda tutum ve davranışlarını içeren bilgi düzeylerinin incelendiği çalışmalar olduğu görülmüş olup, bölgemizde yapılan çalışmaların sınırlı olduğu belirlenmiştir (2,3). Sunulan bu çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin 18 yaş üzeri olduğu ve %50,1’inin 21-23 yaş arasında (Tablo 1) kümelendiği göz önüne alınırsa, organ nakli ve bağışı konusunda düzenlenecek eğitim ve farkındalık yaratma programlarının kesinlikle gençlere yönelik olması dikkate alınması gereken bir konudur.

Üniversite öğrencilerinin organlarını bağışlamalarına yönelik bilgi ve tutumlarını inceleyen araştırmalara bakıldığında, organlarını bağışlamayı düşünen öğrencilerin oranlarını Kılıç ve arkadaşları %91,1, Kacaroglu Vicdan ve arkadaşları %51,8, Savaşer ve

arkadaşları %78,2, Yaman Aktaş ve arkadaşları %66,7, Kavurmacı ve arkadaşları %47,8, Yazıcı ve arkadaşları %50,3 ve Sarıgöl, Ordin ve arkadaşları %44,0 olarak bildirmiştir (1,4,5,16,19-21). Organlarını bağışlayan öğrencilerin oranlarının %10’un altında olduğunun görülmesi (Kılıç ve arkadaşları, %3,8; Vicdan ve arkadaşları, %5,3; Yaman Aktaş ve arkadaşları %3,3’ünün; Kavurmacı ve arkadaşları %4,2’sinin; Yazıcı ve arkadaşları %9,9’nun ve Sarıgöl Ordin ve arkadaşları %8,0’inin) ve sunulan bu çalışmada da literatüre paralel olarak %4,8’inin organlarını bağışladığının belirlenmesi öğrencilere verilecek konuyla ilgili eğitimin önemini gündeme getirmektedir (15,8,18-21). Ayrıca sunulan bu çalışmada, öğrencilerin, %71,1’inin organlarını bağışlamayı düşündüğünün belirlenmiş olması da öğrencilerin organ bağışlamak istemesine rağmen, konu hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıklarını düşündürmektedir (Tablo 2).

Ülkemizde kalp, böbrek, karaciğer deri, kornea, kemik iliği, akciğer, pankreas, kan vb. doku ve organların nakli yapılabilmektedir (4,5,9,20). Fakat organ bağışı denildiği zaman akla ilk olarak böbrek gelmektedir. Bunun nedeni ise eski ve ilk nakil yapılan organın böbrek olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Böbrek naklinden sonra bağış yapılabileceği bilinen organlar ise karaciğer ve kalpken, en az nakli bilinen doku ve organlar ise sinir, kemik, yüz, genital organ ve cilt olarak belirlenmiştir (4,5,20,21). Özer ve ark. (10) çalışmalarında, öğrencilerin bağışlamayı düşündükleri organları sırasıyla böbrek (%81,5), kalp (%71,1), karaciğer (%62,8) ve kornea (%55,2) olarak belirlemiştir. Yine Yaman Aktaş ve arkadaşları çalışmalarında, öğrencilerin bağışlamayı düşündükleri organları; böbrek (%9,3), kalp (%2,7), kemik iliği (%2,0), karaciğer (%1,3) ve pankreas, kalp kapakları ve deri (%0,7) olarak belirtmişlerdir (20). Benzer şekilde Kavurmacı ve ark. (4) çalışmalarında, öğrencilerin bağışlamayı düşündükleri organları sırasıyla böbrek (%7,8), kalp (%6,0), kemik iliği (%2,8), kornea (%1,8) ve karaciğer (%0,9) olarak bildirmişlerdir. Yine Sarıgöl Ordin ve ark. (5) çalışmalarında, öğrencilerin bağışlamayı düşündükleri organları, böbrek (%97,46), pankreas (%97,46), karaciğer (%96,77), akciğer (%95,34) ve kalp (%93,18) olarak belirtmişlerdir. Sunulan bu çalışmada ise, öğrencilerin bağışlamayı düşündükleri organlar göz önüne alındığında, özellikle ilk üç sırada yer alan organların (böbrek % 77,1; kalp %65,6; karaciğer %64,0) litera-

tür ile paralel olduğu saptanmıştır (Tablo 3). Bu durum öğrencilerin doku ve organ bağıışı konusuna pozitif yaklaştığı fakat nakilleri yapılan doku ve organlar hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıklarını düşündürmektedir.

Öğrencilerin organ bağıışı ve organ nakli konusundaki tutumlarının incelendiği çalışmalarda, öğrencilerin eğitimine devam etmekte oldukları sınıfın organ bağıışı ve organ nakli tutumunu etkilediği ve eğitim seviyesinin artmasının organ bağıışına olan farkındalığı arttırdığı belirlenmiştir^(8,19,21,22). Sunulan bu çalışmada da, 1. ve 4. sınıf öğrenciler arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiş ve 4. sınıfların organ nakli ile ilgili daha bilinçli oldukları saptanmıştır ($p=0,010$; Tablo 4). Bu durum, özellikle sağlık alanında eğitim alan hemşirelik öğrencilerinin, aldıkları eğitimi içselleştirdikleri ve mesleki bir farkındalık kazanmış olmaları ile açıklanabilir. Ayrıca öğrencilerin mezun oldukları ortaöğretim kurumları ile ölçek puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan bir fark bulunmamıştır (Şekil 1; $p>0,05$). Bu durum, ortaöğretim düzeyinde eğitim alan öğrencilerin adolesan dönemde oldukları için vücut bütünlüğünün bozulmasından endişe duymaları ve bu yaş grubunda organ nakli ile ilgili farkındalığa henüz erişememeleri ile açıklanabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin “Organ Nakli ve Bağıışına Yönelik Algıları Formu”ndan aldıkları puan ortalamasının $73,44\pm 10,01$ olduğu göz önüne alınırsa, özellikle 1. sınıf öğrencilerinin bu konu ile ilgili ciddi düzeyde eğitime gereksinimlerinin olduğu ve 4. sınıfta puan ortalamasının yükselmesine rağmen, yine de beklendik düzeyde olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, çalışmadaki öğrencilerin organ bağıışına yönelik pozitif düşünceleri olduğu fakat uygulamaya geçirmedikleri belirlenmiştir. Toplumumuzda bu farkındalığın oluşabilmesi için ders içeriklerinde organ bağıışı ve nakline ilişkin gelenek, kültür, dini inanç ve değerler göz önünde bulundurularak hazırlanan eğitim programlarının eğitim-öğretim programlarına yerleştirilmesi gerekliliği gündeme gelmekte, organ bağıışına karar verme sürecini olumlu yönde etkileyecek eğitim programları önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Kılıç S, Koçak N, Türker T, Gürpınar H, Gülerik D. Kız üniversite öğrencilerinin organ bağıışı konusundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler. *Gülhane Tıp Dergisi*. 2010;52:36-40.
2. Selen F, Özakar Akça S. Üniversite öğrencilerinin organ bağıışını sosyal, eğitsel ve dinsel yönden algılayışları: Çorum örneği. *The European Proceedings of Social&Behavioural Sciences*. 2015; 64-73.
3. Şen Z. Hemşirelik öğrencilerinin organ bağıışı ve organ nakli konusundaki düşüncelerine aile ve eğitimin etkisinin araştırılması. *İstanbul Bilim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Yüksek Lisans Tezi*. 2015.
4. Kavurmacı M, Karabulut N, Koç A. Üniversite öğrencilerinin organ bağıışı hakkındaki bilgi ve görüşleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2014;11(2):15-21.
5. Sarıgöl Ordın Y, Bilik Ö, Akpınar Söylemez B, Kankaya E.A, Çelik B, Duğral E. Organ Bağıışına Yönelik Öğrenci Tutumları: Hemşirelik. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;7(2):28-36.
6. Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Yasası. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2238.pdf>. Erişim Tarihi:19.11.2018
7. Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Yasası, Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/01/20140118-1.htm>. Erişim Tarihi:19.11.2018
8. Bakar N. Hemşirelerin doku/organ nakli ve bağıışına yönelik bilgi ve tutumları. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. 2014.
9. Gülen H, Karaca A. Organ transplantasyonu sürecinde donör eğitimi ve hemşirelik bakımı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2018;8(2):83-8.
10. Özer N, Sarıtaş S, Karaman Özlü Z. Hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağıışı konusundaki bilgi ve düşüncelerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2010;13(2):1-11.
11. Gok Ozer F, Yavuz Karamanoglu A, Beydag K. D, Fidancıoğlu H, Akıncı E, Sanlı I, Tembelo H, Bozkurt L, Urak S. Effect of education on a group of university school-forhealthsciencesstudents’ opinionsandknowledgelevelabout organ transplantationanddonation. *TAF Prev Med Bull*. 2008;7(1):39-46.
12. Bortz A. P, Ashkenazi T, Melnikov S. Spirituality as a predicti ve factorforsigning an organ donorcard. *Journal of Nursing Scholarship*. 2015;47(1):25-33. <https://doi.org/10.1111/jnu.12107>

13. Da Silva RF, Frontera JA. World wide barriersto organ donation. JAMA Neurol. 2015;72(1):112-18. <https://doi.org/10.1001/jamaneurol.2014.3083>

14. Neate SL, Marck CH, Skinner M, Dwyer B, McGain F, Weiland TJ, Hckey BB, Jelinek GA. Understanding Australian families organ donation decisions. Anaesthesia and Intensive Care. 2015;43(1):42-50. <https://doi.org/10.1177/0310057X1504300107>

15. Lo'pez JS, Valentı'n MO, Scandroglio B, Coll E, Martı'n MJ, Sagredo E, Martınez J.M, Serna E, Matesanz F. Factors related to attitude toward organ donation after death in the immigrant population in Spain. Clin Transplant. 2012;26:200-12.

16. Savaşer S, Mutlu B, Çağlar S, Doğan Z, Canbulat N. Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin organ bağışına bakışları. İ.Ü.F.N. Hemşirelik Dergisi. 2012;20(1):1-9.

17. Sarıtaş S. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ nakli ve bağışı konusundaki algıları. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 2005.

18. Yazar MA, Açıkgöz MB. Nevşehir il merkezinde yaşayan halkın organ bağışı ve nakli konusundaki bilgi ve tutumları. Turkish Journal of Anaesthesiology and Reanimation. 2016;44:250-57.

19. Kacaroglu Vicdan A, Peker S, Üçer B. Akşehir Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağışı ile ilgili tutumlarının belirlenmesi. TAF Preventive Medicine Bulletin. 2011;10(2):175-80.

20. Yaman Aktaş Y, Karabulut N. Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesindeki hemşirelik öğrencilerinin beyin ölümü ve organ bağışına ilişkin bilgi ve tutumları. Fırat Tıp Dergisi. 2012;17(3):129-34.

21. Yazıcı SÖ, Kavak HO, Kaya E, Tekin A, Kalaycı I. Hemşirelik öğrencilerinin organ/doku nakli ve bağışı konusunda bilgi ve tutumlarının belirlenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2015;3(2):66-76.

22. Koçak A, Aktaş EO, Şenol E, Kaya A, Bilgin UE. Ege üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin organ nakli ve bağışı hakkındaki bilgi düzeyi. Ege Tıp Dergisi. 2010;49(3):153-60.